

Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της, ενισχύει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική της συνοχή. Η ΕΕ αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών της. Μεταξύ των εν λόγω περιοχών, δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στις αγροτικές περιοχές, τις περιοχές στις οποίες συντελείται βιομηχανική μετάβαση, και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές.

Νομική βάση

Άρθρα 174 έως 178 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Γενικό πλαίσιο

Η πολιτική συνοχής είναι η κύρια επενδυτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρέχει οφέλη σε όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις της ΕΕ και στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

Από την απαρχή της, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (νυν Ευρωπαϊκή Ένωση) ήταν αντιμέτωπη με μεγάλες εδαφικές και δημογραφικές ανισότητες που μπορούσαν να αποτελέσουν εμπόδια στην ολοκλήρωση και την ανάπτυξη της Ευρώπης. Η Συνθήκη της Ρώμης (1957) θέσπισε μηχανισμούς αλληλεγγύης υπό τη μορφή δύο Ταμείων: του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού). Το 1975 εισήχθη μία περιφερειακή διάσταση με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Το 1994 δημιουργήθηκε επίσης το Ταμείο Συνοχής.

Με την Ενιαία Πράξη του 1986, η οικονομική και κοινωνική συνοχή κατέστη νέα αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το 2008 η Συνθήκη της Λισαβόνας εισήγαγε μία τρίτη διάσταση της συνοχής της ΕΕ: την εδαφική συνοχή. Οι τρεις αυτές πτυχές της συνοχής υποστηρίζονται μέσω της πολιτικής συνοχής καθώς και των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Στόχοι

Η ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της ΕΕ. Αφιερώνει σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων

και του προϋπολογισμού της για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών, με ιδιαίτερη εστίαση στις αγροτικές περιοχές, τις περιοχές στις οποίες συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα.

Η ΕΕ στηρίζει την επίτευξη των στόχων αυτών μέσω της χρήσης των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (του ΕΚΤ, του ΕΤΠΑ, του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)) και άλλων πηγών όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Το 2014 το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης αντικατέστησε το Τμήμα Προσανατολισμού του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων. Στο πλαίσιο της ενωσιακής πολιτικής συνοχής, το ΕΓΤΑΑ στηρίζει την ανάπτυξη της υπαίθρου και τη βελτίωση των αγροτικών υποδομών.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο είναι το κύριο μέσο της Ένωσης για τη στήριξη μέτρων που αποσκοπούν στην πρόληψη και την καταπολέμηση της ανεργίας, στην ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και την τόνωση της κοινωνικής ένταξης στην αγορά εργασίας. Χρηματοδοτεί πρωτοβουλίες που προωθούν υψηλό επίπεδο απασχόλησης, ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, βιώσιμη ανάπτυξη και οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης έχει ως σκοπό να συντελέσει στη διόρθωση των βασικών περιφερειακών ανισορροπιών εντός της ΕΕ. Στηρίζει περιοχές με αναπτυξιακή υστέρηση καθώς και τον αναπροσανατολισμό των βιομηχανικών περιφερειών σε παρακμή.

Το Ταμείο Συνοχής παρέχει χρηματοδοτική συνδρομή σε προγράμματα σε σχέση με το περιβάλλον και τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα των υποδομών μεταφορών. Πρόσβαση σε αυτό έχουν μόνο τα κράτη μέλη των οποίων το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εθνικό εισόδημα είναι κατώτερο από το 90% του μέσου όρου της Ένωσης.

Για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής χρήσης των Διαρθρωτικών Ταμείων τηρούνται οι ακόλουθες αρχές:

- συγκέντρωση των πόρων ανά στόχους και περιοχές·
- εταιρική σχέση μεταξύ Επιτροπής, κρατών μελών και περιφερειακών αρχών στον σχεδιασμό, την εκτέλεση και την παρακολούθηση της χρήσης τους·
- προγραμματισμός των παρεμβάσεων·
- προσθετικότητα των ενωσιακών και των εθνικών συνεισφορών.

Η διάθεση δημοσιονομικών πόρων της Ένωσης προοριζόμενων για την πολιτική συνοχής εστιάζεται σε δύο βασικούς στόχους:

- επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση — με σκοπό την ενίσχυση της αγοράς εργασίας και των περιφερειακών οικονομιών·
- ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία — στήριξη της συνοχής της ΕΕ μέσω συνεργασίας σε διασυνοριακό, διεθνικό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

Από το 1988 η πολιτική συνοχής της Ένωσης σημείωσε μαζική αύξηση στον προϋπολογισμό της και κατέστη, παράλληλα με την κοινή γεωργική πολιτική, μία από τις σημαντικότερες, από ποσοτική άποψη, πολιτικές της Ένωσης. Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, η ΕΕ διαθέτει πάνω από 350 δισεκατομμύρια EUR στην πολιτική συνοχής της, ήτοι 32,5% του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ. Τα κονδύλια αυτά θα δαπανηθούν σε ποικίλες δραστηριότητες, όπως κατασκευή οδικού δικτύου, προστασία του περιβάλλοντος, επενδύσεις σε καινοτόμες επιχειρήσεις, δημιουργία θέσεων απασχόλησης και επαγγελματική κατάρτιση. Σχεδόν 200 δισεκατομμύρια EUR θα διατεθούν στο ΕΤΠΑ (συμπεριλαμβανομένων 10,2 δισεκατομμυρίων EUR για την ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία και 1,5 δισεκατομμυρίου EUR ως ειδικό κονδύλι για τις εξόχως απόκεντρες και αραιοκατοικημένες περιφέρειες). Πάνω από 83 δισεκατομμύρια EUR θα διατεθούν στο ΕΚΤ και 63 δισεκατομμύρια EUR στο Ταμείο Συνοχής.

Πρόταση για την πολιτική συνοχής της ΕΕ μετά το 2020

Τον Μάιο του 2018 η Επιτροπή πρότεινε κανονισμούς για την πολιτική συνοχής της ΕΕ μετά το 2020. Ένας από τους μείζονες στόχους της μεταρρύθμισης αυτής είναι η απλούστευση των διαδικασιών και η αύξηση της αποτελεσματικότητας των επενδύσεων της ΕΕ. Οι έντεκα θεματικοί στόχοι που χρησιμοποιήθηκαν στην πολιτική συνοχής κατά την περίοδο 2014-2020 αντικαταστάθηκαν από πέντε στόχους πολιτικής για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ+, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΤΘΑ:

- Μια εξυπνότερη Ευρώπη – καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός·
- Μια πιο «πράσινη» Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα·
- Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη – κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις ΤΠΕ·
- Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων·
- Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της – βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες.

Ανταποκρινόμενη στην πανδημία COVID-19, η Επιτροπή τροποποίησε την πρότασή της, ώστε να συμπεριλάβει νέα μέσα που θα προετοιμάσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση να αντιμετωπίσει την αναμενόμενη οικονομική κρίση. Τον Ιούλιο του 2020, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόρισε τη θέση του σχετικά με την τροποποιημένη πρόταση, καθιστώντας δυνατή την έναρξη των διαπραγματεύσεων με το Κοινοβούλιο.

Η Επιτροπή πρότεινε τη χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της ΕΕ μέσω μιας εκτεταμένης δέσμης μέτρων, που θα συνδυάζει το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) με μια πρωτοφανή προσπάθεια ανάκαμψης, το μέσο «Next Generation EU» (NGEU). Η πολιτική συνοχής θα χρηματοδοτηθεί εν μέρει από το ΠΔΠ και, στην περίπτωση ορισμένων προγραμμάτων, από το «Next Generation EU».

Οι πόροι για το στόχο «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» ανέρχονται σε συνολικό ποσό 322,3 δισεκατομμυρίων EUR και κατανέμονται ως εξής:

- α. 202,3 δισεκατομμύρια EUR για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες·

- β. 47,8 δισεκατομμύρια EUR για περιφέρειες μετάβασης·
- γ. 27,2 δισεκατομμύρια EUR για τις περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες·
- δ. 42,6 δισεκατομμύρια EUR για τα κράτη μέλη με τη στήριξη του Ταμείου Συνοχής (εκ των οποίων 10 δισεκατομμύρια EUR θα δαπανηθούν για τον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη»)·
- ε. 1 928 εκατομμύρια EUR ως πρόσθετη χρηματοδότηση για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές·
- στ. 500 εκατομμύρια EUR για τις διαπεριφερειακές επενδύσεις καινοτομίας.

Οι πόροι για τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) ανέρχονται σε συνολικό ποσό 7 950 εκατομμύρια EUR και κατανέμονται ως εξής:

- ζ. 5 713 εκατομμύρια EUR για τη διασυνοριακή συνεργασία σε θάλασσα και ξηρά·
- η. 1 466 εκατομμύρια EUR για τη διακρατική συνεργασία·
- θ. 500 εκατομμύρια EUR για τη διαπεριφερειακή συνεργασία·
- ι. 271 εκατομμύρια EUR για τη συνεργασία των εξόχως απόκεντρων περιοχών·
- ια. 970 εκατομμύρια EUR για τη συνιστώσα «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» για διαπεριφερειακές επενδύσεις στην καινοτομία.

Τον Φεβρουάριο του 2020, η Επιτροπή πρότεινε τη δημιουργία ενός νέου Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (JTF), το οποίο θα στηρίζει τις περιοχές που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα και θα αποσκοπεί στην αποφυγή της αύξησης των περιφερειακών ανισοτήτων. Η προτεινόμενη κατανομή πιστώσεων για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης είναι 17,5 δισεκατομμύρια EUR.

Τον Μάιο του 2020, η Επιτροπή πρότεινε τη δημιουργία του REACT-EU, ενός νέου μέσου που θα στηρίζει τους σημαντικότερους τομείς για μια υγιή ανάκαμψη μετά την κρίση COVID-19. Η προτεινόμενη κατανομή πιστώσεων για το REACT-EU είναι 47,5 δισεκατομμύρια EUR.

Οι προτεινόμενοι κανονισμοί υπόκεινται στη συνήθη νομοθετική διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας το Κοινοβούλιο συμμετέχει σε ισότιμη βάση με το Συμβούλιο. Αυτό σημαίνει ότι τα δύο θεσμικά όργανα θα πρέπει να επιτύχουν συναίνεση σχετικά με τους κανόνες για τη μελλοντική πολιτική συνοχής πριν από το τέλος του 2020.

Έως τον Απρίλιο του 2019, το Κοινοβούλιο είχε ολοκληρώσει την πρώτη ανάγνωση των προτάσεων της Επιτροπής για τους κανονισμούς ΚΚΔ, ΕΤΠΑ, Interreg και EKT+. Οι εργασίες σχετικά με τις προτάσεις που υποβλήθηκαν πρόσφατα για τους κανονισμούς σχετικά με το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το μέσο REACT-EU είναι σε εξέλιξη.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Κοινοβούλιο διαδραματίζει ιδιαίτερα ενεργό ρόλο, στηρίζοντας την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της ΕΕ. Η σχετική με την πολιτική

συνοχής νομοθεσία εκπονείται με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας το Κοινοβούλιο συμμετέχει σε ισότιμη βάση με το Συμβούλιο.

Το Κοινοβούλιο συμμετείχε ενεργά στις διαπραγματεύσεις για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020. Η μεταρρύθμιση αυτή ορίζει τις προτεραιότητες και τα μέσα των μελλοντικών ενεργειών της ΕΕ που θα στοχεύουν στην ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Το Κοινοβούλιο έχει υποστηρίξει σθεναρά τις προτάσεις για μια ευρεία και αποτελεσματική πολιτική συνοχής, που απαιτούν επίσης επαρκείς δημοσιονομικούς πόρους.

Marek Kołodziejski
08/2020

